

UBEZWŁASNOWOLNIENIE CAŁKOWITE I CZĘŚCIOWE

Ubezłasnowolnienie to instytucja prawa cywilnego, istotnie ingerująca w sferę praw i wolności człowieka, choć uzasadniana jego dobrem.

W świetle prawa polskiego ubezłasnowolnić można **jedynie osobę fizyczną**. Ubezłasnowolnienie wpływa na zdolność do czynności prawnych. Osoba ubezłasnowolniona **nie traci jednak zdolności prawnej**. Oznacza to, że w dalszym ciągu może być podmiotem praw oraz obowiązków, np. może być właścicielem nieruchomości czy nabyć spadek.

Ubezłasnowolnienie całkowite

Kto może zostać ubezłasnowolniony całkowicie?

Ubezłasnowolnienie całkowite może odnosić się wyłącznie do osoby, która **ukończyła lat trzynaste** oraz, która wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem.

Jakie są skutki ubezłasnowolnienia całkowitego?

Osoba ubezłasnowolniona całkowicie **traci zdolność do czynności prawnych**. Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych, jest nieważna.

Wyjątek od wskazanej zasady wprowadza art. 14 § 2 kodeksu cywilnego, zgodnie z którym gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka

staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych.

Dla ubezłasnowolnionego całkowicie ustanawia się **opiekę**, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

Opiekun prawny reprezentuje prawa majątkowe ubezłasnowolnionego. Poza wyjątkiem z art. 14 § 2 kodeksu cywilnego, osoba ubezłasnowolniona całkowicie nie może samodzielnie zawierać żadnej umowy. **Nie ma także możliwości dokonania żadnej innej czynności prawnej**. Opiekun prawny nie może jednak dysponować prawami majątkowymi bez żadnych ograniczeń. W przypadku każdej istotnej decyzji dotyczącej ubezłasnowolnionego **konieczna jest zgoda sądu opiekuńczego**. Poza brakiem możliwości zawierania umów, osoba ubezłasnowolniona **nie może również wchodzić w związki małżeńskie**.

Ubezłasnowolnienie częściowe

Kto może zostać ubezłasnowolniony częściowo?

Osoba pełnoletnia może być ubezłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.

Jakie są skutki ubezłasnowolnienia częściowego?

Osoba ubezłasnowolniona częściowo posiada **ograniczoną zdolność do czynności prawnych**. Dla osoby ubezłasnowolnionej częściowo ustanawia się **kuratela**.

Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w kodeksie cywilnym, do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, **potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego** (np. kuratora).

Ważność umowy, która została zawarta przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, zależy od potwierdzenia

umowy przez tego przedstawiciela. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może sama potwierdzić umowę po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych.

Strona, która zawarła umowę z osobą ograniczoną w zdolności do czynności prawnych, nie może powoływać się na brak zgody jej przedstawiciela ustawowego. Może jednak wyznaczyć temu przedstawicielowi odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu.

W przypadku jednak, gdy osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych dokonała sama jednostronnej czynności prawnej, do której ustawa wymagała zgody przedstawiciela ustawowego, czynność jest nieważna.

Wyjątki od konieczności uzyskania zgody przedstawiciela ustawowego:

- osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.
- osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów inaczej postanowi.
- jeżeli przedstawiciel ustawowy osoby ograniczonej w zdolności do czynności prawnych oddał jej określone przedmioty majątkowe do swobodnego użytku, osoba ta uzyskuje pełną zdolność w zakresie czynności prawnych, które tych przedmiotów dotyczą. Wyjątek stanowią czynności prawne, do których dokonania nie wystarcza – zgodnie z kodeksem cywilnym, zgoda przedstawiciela ustawowego.

Osoba ubezwłasnowolniona częściowo ma zatem większe możliwości dokonywania czynności prawnych, jednak by były one ważne, w większości przypadków wymagana jest – oprócz zgody przedstawiciela ustawowego, zgoda sądu. Sąd, kierując się dobrem osoby ubezwłasnowolnionej, rozstrzyga czy jej przedstawiciel może dokonać istotnej sprawy dotyczącej jej osoby czy majątku. Za zgodą sądu możliwe jest m.in. zawarcie małżeństwa.

Procedura ubezwłasnowolnienia

W celu ubezwłasnowolnienia innej osoby konieczne jest zgłoszenie się z odpowiednim wnioskiem do sądu okręgowego. Sąd właściwy miejscowo to **sąd miejsca zamieszkania osoby, której będzie dotyczyć procedura ubezwłasnowolnienia**.

Ustawodawca ogranicza krąg osób, które mogą wystąpić z wnioskiem o ubezwłasnowolnienie. Zalicza się do nich m.in. małżonka osoby, której dotyczyć ma ubezwłasnowolnienie, krewnych małżonka w linii prostej, a także przedstawiciela ustawowego. Możliwość wystąpienia z wnioskiem o ubezwłasnowolnienie ma również Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Rzecznik Praw Dziecka oraz sama osoba chora. Postępowanie toczy się z udziałem prokuratora.

Sam wniosek o ubezwłasnowolnienie nie przesądza jeszcze o ubezwłasnowolnieniu osoby w nim wskazanej. Wymagane jest bowiem od sądu przeprowadzenie postępowania dowodowego na wielu płaszczyznach, z udziałem samego zainteresowanego, biegłych lekarzy, np. psychiatry, neurologa, psychologa oraz innych uczestników postępowania.

Ubezwłasnowolnienie orzekane jest w drodze postanowienia. W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone.

Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie w Powiecie Płockim:

Lista punktów nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Powiecie Płockim dostępna jest m.in. pod adresem:

https://bip.powiat-plock.pl/cms/21258/aktualnosci_npp_i_npo_w_2023_r

Nieodpłatna pomoc prawna oraz nieodpłatne poradnictwo obywatelskie świadczone są po wcześniejszym zgłoszeniu: telefonicznym pod numerem: **24 267 67 76** lub **734 464 323** (w dni powszednie w godzinach 7.30-15.30), mailowo pod adresem: **starostwo@powiat.plock.pl** bądź on-line pod adresem: <http://np.ms.gov.pl/>.

Broszura została sporządzona przez Stowarzyszenie Mazowsze Razem w ramach realizacji zadania polegającego na prowadzeniu punktu nieodpłatnej pomocy prawnej w Powiecie Płockim w roku 2023 ze środków pochodzących z budżetu państwa z części będącej w dyspozycji wojewodów, przez udzielanie dotacji celowej powiatom.

Autor: Adwokat Konrad Panek, Płock, 2023 r.